

سیاستگذاری راهبردی در تئوری و عمل

تألیف

دکتر عباس مصلی نژاد

استاد دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۱۰۷۸۶

شماره انتشار ۴۴۲۹

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	: مصلی نژاد، عباس، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآور	: سیاست‌گذاری راهبردی در تئوری و عمل/ عباس مصلی نژاد.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۹۶ص.
فروست	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۴۲۹.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۰۲۱۶-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۳۴۹]-۳۵۷.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: سیاست‌گذاری
موضوع	: Policy Sciences
موضوع	: سیاست‌گذاری--ارزشیابی
موضوع	: Policy Sciences- - Evaluation
موضوع	: برنامه‌ریزی راهبردی
موضوع	: Strategic Planning
شناسه افزوده	: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات. University of Tehran. Press
رده‌بندی کنگره	: H۹۷ ۱۴۰۰
رده‌بندی دیویی	: ۳۲۰/۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۴۷۸۳۰

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.
(این کتاب با کاغذ حمایتی به چاپ رسیده است.)

عنوان: سیاست‌گذاری راهبردی در تئوری و عمل
تألیف: دکتر عباس مصلی نژاد
ویرایش فنی: دکتر امیرحسین الهامی
ویرایش ادبی: فرشاد رضوان
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۴۰۰
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

بها: ۱۲۰۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش می‌مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>
پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

مقدمه ض

بخش اول - سیاستگذاری راهبردی در تئوری (سیر اندیشه، محیط‌شناسی و یادگیری شناختی) ۱

فصل اول - تبارشناسی تاریخی تکامل سیاستگذاری راهبردی ۳

۱- نخستین مراحل سیاستگذاری راهبردی؛ از دولت‌شهرهای یونان تا دولت - ملت‌های اروپای کلاسیک ۳

۲- امنیت‌سازی و تحول تصمیم‌گیری راهبردی پس از انقلاب صنعتی ۵

۳- سیاستگذاری راهبردی در دوره جنگ جهانی اول ۷

۴- سیاستگذاری راهبردی در دوره جنگ جهانی دوم ۹

۵- نهادهای عقلانیت راهبردی؛ اتاق‌های فکر، آموزش و پژوهش ۱۵

۶- کنترل منازعات و مدیریت بحران ۱۶

۶-۱ نقش مؤلفه‌های روان‌شناختی در فرایند مدیریت بحران ۱۷

۶-۲ بحران‌های بین‌المللی و تکامل فرایند سیاستگذاری راهبردی ۱۸

۷- تأثیر دموکراتیزه‌شدن جوامع و ظهور حکمرانی جامع در سیاستگذاری راهبردی ۲۰

۸- تأثیر فرایندهای آشوب منطقه‌ای در تکامل سیاستگذاری راهبردی ۲۲

۹- تحول در حوزه کارکردی سیاستگذاری راهبردی؛ کارویژه‌های اصلی ۲۴

۹-۱ مقابله با تهدیدات از طریق شناخت تحولات آینده و در حال ظهور ۲۵

۹-۲ تحرک و پویایی عملیاتی برای گذار از غافلگیری ۲۵

۹-۳ تحرک بوروکراتیک و نوآوری راهبردی ۲۶

۹-۴ گذار از استبداد بوروکراتیک و پیوند با حوزه نظریه‌پردازی ۲۷

۹-۵ منعطف‌سازی ساختار برنامه‌ریزی ۲۸

۹-۶ چندجانبه‌گرایی راهبردی در فرایند تصمیم‌گیری و سیاستگذاری ۲۸

۹-۷ سرعت عمل در تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی راهبردی ۲۹

۹-۸ همکاری نهادی و بوروکراتیک ۳۰

فصل دوم- رهیافت‌های سیاستگذاری راهبردی تا پایان جنگ سرد..... ۳۱

- ۱- رهیافت قدرت و کنش در عصر سنتی..... ۳۳
- ۱-۱ مفهوم امنیت ملی در سیاستگذاری راهبردی سنتی..... ۳۴
- ۲-۱ نهادهای امنیت ملی در سیاستگذاری راهبردی سنتی..... ۳۵
- ۳-۱ فرایندهای امنیت ملی در سیاستگذاری راهبردی سنتی..... ۳۶
- ۴-۱ نظامیگری و قدرت سخت در سیاستگذاری راهبردی سنتی..... ۳۶
- ۲- رهیافت کمی‌سازی رویدادهای بحران‌ساز در عصر رفتارگرایی..... ۴۰
- ۱-۲ مدلسازی در حوزه دفاعی و امنیتی..... ۴۰
- ۲-۲ رویکرد اجتماعی به موضوعات دفاعی و امنیتی..... ۴۱
- ۳-۲ نخبگان و تصمیم‌گیری در حوزه دفاعی و امنیتی..... ۴۲
- ۴-۲ موازنه راهبردی قدرت‌های بزرگ و مدیریت بحران..... ۴۴
- ۳- رهیافت فرهنگی هنجاری در عصر رفتارگرایی..... ۴۴
- ۱-۳ نقش‌یابی فرهنگ، هویت و ایدئولوژی در سیاستگذاری راهبردی..... ۴۵
- ۲-۳ موازنه راهبردی و سازوکارهای امنیت اجتماعی..... ۴۶
- ۴- رهیافت ساختاری و تحلیل موسع از امنیت..... ۴۸
- ۱-۴ بحران‌های منطقه‌ای و سیاستگذاری راهبردی ساختاری..... ۴۹
- ۲-۴ سبک زندگی و ادراک شهروندی در تحولات سیاستگذاری راهبردی..... ۵۱

فصل سوم- ظهور رهیافت‌های معنایی و فراساختاری پس از جنگ سرد..... ۵۳

- ۱- رهیافت فرهنگی و میان‌فرهنگی در سیاستگذاری راهبردی..... ۵۴
- ۱-۱ فرهنگ سیاسی و سیاستگذاری راهبردی..... ۵۴
- ۲-۱ فرهنگ قوم‌مداری در سیاستگذاری راهبردی پس از جنگ سرد..... ۵۶
- ۳-۱ تحول فرهنگ سازمانی در سیاستگذاری راهبردی..... ۵۷
- ۲- رهیافت نئولیبرالی در سیاستگذاری راهبردی..... ۵۹
- ۱-۲ سیاستگذاری راهبردی صلح دموکراتیک..... ۵۹
- ۲-۲ عقلانیت در رهیافت نئولیبرالی سیاستگذاری راهبردی..... ۶۰
- ۳- رهیافت معناشناسانه در سیاستگذاری راهبردی..... ۶۱
- ۱-۳ نشانه‌های معنایی نسل اول سیاستگذاری راهبردی..... ۶۲
- ۲-۳ نشانه‌های معنایی نسل دوم سیاستگذاری راهبردی..... ۶۲

فهرست □ ج

۳-۳	نشانه‌های معنایی نسل سوم سیاستگذاری راهبردی	۶۳
۴-۳	مقایسهٔ رهیافت‌های نسلی در سیاستگذاری راهبردی	۶۴
۴-۴	رهیافت کنش سه‌بعدی و انتقادی	۶۶
۱-۴	حوزه‌های میان‌نسلی سیاستگذاری راهبردی	۶۷
۲-۴	اندیشه‌های انتقادی در سیاستگذاری راهبردی	۶۸
۵-۴	رهیافت فرماندهی و کنترل در منازعات دشوار و پیچیده	۶۹
۱-۵	روند تکامل حوزهٔ فرماندهی و کنترل در سیاستگذاری راهبردی	۷۰
۲-۵	تروریسم و چندبُعدی شدن منازعهٔ راهبردی	۷۱

فصل چهارم- سیاستگذاری راهبردی در عصر جهانی شدن ۷۳

۱-	معمای مثلث سیاسی، اقتصادی و جهانی رودریک	۷۵
۲-	کنترل اقتصادی در عصر جهانی شدن	۷۸
۳-	کنترل منازعات و مدیریت ابهام	۷۹
۴-	رهیافت‌های تفسیری در عصر جهانی شدن	۸۰
۱-۴	تمهیدات تفسیری در سیاستگذاری راهبردی نظام جهانی	۸۱
۲-۴	تعهدات شناختی نظام‌مند در سیاستگذاری راهبردی	۸۲
۳-۴	روایت و گفتمان در تمهیدات تفسیری سیاستگذاری راهبردی	۸۴
۴-۴	ایدئولوژی و تمهیدات تفسیری در سیاستگذاری راهبردی	۸۷

فصل پنجم- سیاستگذاری راهبردی در فضای پساژمونی ۹۱

۱-	نهادسازی و چندجانبه‌گرایی در کنترل بازیگران منطقه‌ای	۹۱
۲-	نشانه‌های کنش بازیگران در عصر پساژمونی	۹۲
۳-	حلقه‌های سیاستگذاری راهبردی	۹۳
۴-	سیاستگذاری هویتی در فضای پساژمونی	۹۶
۵-	رژیم‌های بین‌المللی و سیاستگذاری راهبردی	۹۸
۶-	سیاستگذاری هنجاری در فضای پساژمونی	۱۰۰
۷-	سیاستگذاری فرهنگ راهبردی در فضای پساژمونی	۱۰۰
۸-	سیاستگذاری هنجاری مداخلهٔ بشردوستانه	۱۰۲

فصل ششم- محیط سیاستگذاری راهبردی	۱۰۷
۱- ابهام و عدم اطمینان در فضای آنارشیک	۱۰۹
۲- منازعه دائمی در فضای آنارشیک	۱۱۰
۳- رقابت پایان ناپذیر و مجموعه‌های امنیتی	۱۱۲
۴- کنترل جمعی و سازمان‌یافته دولت‌های نافرمان	۱۱۵
۴-۱ نشانه‌شناسی دولت‌های نافرمان در سیاستگذاری راهبردی	۱۱۶
۴-۲ الگوی مقابله با دولت‌های نافرمان	۱۱۸
۵- محیط امنیتی آشوب‌زده و پیچیده	۱۲۱
۵-۱ تنگناهای راهبردی محیط پیچیده در سیاستگذاری راهبردی	۱۲۱
۵-۲ سطوح تحلیل محیط پیچیده در سیاستگذاری راهبردی	۱۲۲
۶- راهبردهای معمای پاسخگویی	۱۲۲
۶-۱ کاربرد نظریه بازی‌ها در معمای پاسخگویی	۱۲۳
۶-۲ کاربرد نظریه منازعه و ستیزش در معمای پاسخگویی	۱۲۴
۶-۳ کاربرد نظریه تعادل نش در معمای پاسخگویی	۱۲۴
۶-۴ کاربرد نظریه مدل کنش عقلایی در معمای پاسخگویی	۱۲۵
۷- گذار از ابهام امنیتی	۱۲۶
۷-۱ پارادوکس ترس و قدرت در فضای ابهام امنیتی	۱۲۷
۷-۲ معمای پاسخگویی در فضای ابهام امنیتی	۱۲۸
۷-۳ الگوی کنش تهاجمی در فضای ابهام امنیتی	۱۲۹
۸- عدم اطمینان و منطق سرنوشت‌باور	۱۳۰
۹- اقتدارگرایی و تغییر در ساختار	۱۳۱
۱۰- صلح و توسعه در محیط آنارشیک	۱۳۲
فصل هفتم- یادگیری شناختی در سیاستگذاری راهبردی	۱۳۵
۱- نشانه‌ها و عناصر شناخت در سیاستگذاری راهبردی	۱۳۶
۱-۱ واقعیت‌کاوی در شناخت علمی	۱۳۷
۲-۱ محرک‌های شناخت علمی	۱۳۸
۳-۱ رهیافت‌ها و آموزه‌های شناخت علمی	۱۳۹
۲- کارکردهای شناخت در سیاستگذاری راهبردی	۱۳۹

فهرست □ خ

۱-۲	مدیریت بحران‌های اجتماعی، منطقه‌ای و بین‌المللی.....	۱۴۰
۲-۲	اعتمادسازی به دولت.....	۱۴۱
۳-۲	تغییرات پارادایمیک در اداره امور راهبردی.....	۱۴۲
۴-۲	یادگیری سیاستی و حل معما.....	۱۴۲
۳-	ابتکار عمل در یادگیری شناختی.....	۱۴۳
۱-۳	کانال ارتباطی و بهینه‌سازی ابتکار عمل در یادگیری شناختی.....	۱۴۳
۲-۳	تعامل‌گرایی و کنش سازمان‌یافته.....	۱۴۴
۳-۳	منحنی اس (S) در یادگیری شناختی.....	۱۴۵
۴-	مدل‌های یادگیری شناختی و سیاستی.....	۱۴۶
۱-۴	یادگیری سیاستی در مدل ارتباطی آیستون.....	۱۴۷
۲-۴	یادگیری سیاستی در مدل حل معما.....	۱۴۷
۳-۴	یادگیری سیاستی در مدل معماری مارپیچ هکلو.....	۱۴۹
۴-۴	یادگیری سیاستی در مدل محرک - پاسخ.....	۱۵۰
۵-	معادله همبستگی در یادگیری شناختی.....	۱۵۱
۱-۵	ائتلاف حامی در مدل همبستگی.....	۱۵۲
۲-۵	هویت‌های ائتلافی در همبستگی نیروها و بازیگران.....	۱۵۳
۳-۵	هسته سیاستی در همبستگی راهبردی.....	۱۵۴
۶-	کنش عملی و اجرایی در یادگیری شناختی.....	۱۵۵
۱-۶	بهره‌گیری از تجارب در یادگیری شناختی.....	۱۵۵
۲-۶	ارزیابی پیشین در یادگیری شناختی.....	۱۵۶
۳-۶	تحلیل محتوا و فرایند در یادگیری شناختی.....	۱۵۷
۴-۶	محرک‌های عقلی، کنش عملی و اجرایی یادگیری شناختی.....	۱۵۷
۷-	گروه‌های تخصصی در یادگیری شناختی.....	۱۵۸
۱-۷	آموزش ضمنی و نقش‌یابی گروه‌های تخصصی در یادگیری شناختی.....	۱۵۸
۲-۷	شبکه‌های سازمان‌یافته در یادگیری شناختی.....	۱۵۹
بخش دوم- سیاستگذاری راهبردی در عمل (کارگزاران، الگوهای کنش و اجرا).....		
۱۶۱.....		
فصل اول- کنش سیاستی در سیاستگذاری راهبردی.....		
۱۶۳.....		
۱- کنش سیاستی در فضای رقابتی.....		
۱۶۴.....		

- ۲- کنش سیاستی مدیریت بحران در فضای رقابتی..... ۱۶۵
- ۳- محرک‌های کنش سیاستی و تصمیم‌گیری راهبردی..... ۱۶۶
- ۳-۱ کارکرد محرک‌ها در تصمیم‌گیری و کنش سیاستی رقابت‌آمیز..... ۱۶۷
- ۳-۲ عناصر و کارکرد محرک‌ها در کنش سیاستی رقابت‌آمیز..... ۱۶۸
- ۳-۳ کارکرد محرک‌ها در کنش سیاستی رقابت‌آمیز..... ۱۶۸
- ۴- کنش رقابتی در سیاستگذاری راهبردی..... ۱۶۹
- ۴-۱ مدل کنش رقابتی ذات‌گرایانه..... ۱۶۹
- ۴-۲ مدل کنش رقابتی شبکه‌ای..... ۱۷۰
- ۴-۳ کنش رقابتی با مدل انتشار و سرایت..... ۱۷۱
- ۴-۴ مدل ابتکاری در کنش رقابتی..... ۱۷۲
- ۵- کنش سیاسی ائتلاف در سیاستگذاری راهبردی..... ۱۷۲
- ۵-۱ ائتلاف‌سازی هنجاری و قدرت نرم در سیاستگذاری راهبردی..... ۱۷۳
- ۵-۲ ائتلاف‌سازی و الگوی حل معما..... ۱۷۴
- ۵-۳ ائتلاف‌سازی و نفوذ در کنش سیاستی..... ۱۷۴
- ۵-۴ مدل معماری تعامل مارپیچ و تار عنکبوتی در ائتلاف‌سازی..... ۱۷۵
- ۵-۵ ائتلاف‌سازی در فضای محرک و پاسخ..... ۱۷۶
- ۵-۶ جنگ‌های نیابتی و الگوی ائتلاف پیرامونی کنش سیاستی..... ۱۷۷
- ۶- مشارکت سازنده در کنش سیاستی..... ۱۷۸
- ۶-۱ کارگزاران مشارکت سازنده در کنش سیاستی..... ۱۷۸
- ۶-۲ نقش کارگزاران در روند مشارکت سازنده..... ۱۷۹
- ۶-۳ نقش هنجارها و منافع در مشارکت سازنده..... ۱۸۰
- ۷- شبکه‌های کنش سیاستی در سیاستگذاری راهبردی..... ۱۸۱

فصل دوم- عوامل محیطی، حلقه‌ها و کارگزاران کنش سیاستی..... ۱۸۳

- ۱- نقش عوامل محیطی و ساختاری در کنش سیاستی..... ۱۸۳
- ۲- عوامل و عناصر کنش سیاستی سیاستگذاری راهبردی..... ۱۸۶
- ۳- ائتلاف‌سازی و موازنه در سیاستگذاری راهبردی..... ۱۸۸
- ۴- حلقه‌های اصلاحی سیاستگذاری راهبردی..... ۱۹۰
- ۴-۱ حلقه‌های ضدتراست و موازنه‌گرا در سیاستگذاری راهبردی..... ۱۹۰

۲-۴ گذار از فرایند کنترل انحصاری در حلقه‌های اصلاحی کنش‌سیاستی.....	۱۹۱
۳-۴ کنش‌سیاستی تعادل و مصالحهٔ جامعه و گروه‌های الیگارشیک.....	۱۹۲
۴-۴ حلقه‌های اصلاحی موازنه‌گرا در کنش‌سیاستی.....	۱۹۳
۵- معادلهٔ گسترش موضوعی در کنش‌سیاستی و تولید سیاست.....	۱۹۳
۱-۵ موازنهٔ نامتقارن در معادلهٔ گسترش موضوعی کنش‌سیاستی.....	۱۹۴
۲-۵ تأثیرات تکانه‌ای گسترش موضوعی در کنش‌سیاستی.....	۱۹۵
۳-۵ تأثیر افزایش ظرفیت و تکانه‌های اجتماعی بر کنش‌سیاستی.....	۱۹۵
۴-۵ انقلاب‌های رنگی و جنبش‌های اجتماعی در عصر تکانه‌های اجتماعی.....	۱۹۶
۶- کنش‌سیاستی در فضای منازعه و تنازع بقا.....	۱۹۷
۱-۶ تصمیم‌گیری و سیاستگذاری در فضای منازعه.....	۱۹۸
۲-۶ کنش‌سیاستی و تصمیم‌گیری در فضای آشوب.....	۲۰۰

فصل سوم - سیاستگذاری راهبردی اثربخشی و تأثیر سیاستی..... ۲۰۵

۱- تأثیر کارگزاران داخلی بر تأثیر سیاستی در سیاستگذاری راهبردی.....	۲۰۷
۲- نقش عوامل ساختاری نظام بین‌الملل در تأثیر سیاستی.....	۲۰۸
۳- نقش، کارکرد و بازخورد در سنجش اثربخشی و تولید سیاستی.....	۲۱۱
۴- حلقه‌های اصلاحی در بهینه‌سازی اثربخشی سیاستگذاری راهبردی.....	۲۱۳
۵- تأثیرات تکانه‌ای در بهینه‌سازی اثربخشی سیاستگذاری راهبردی.....	۲۱۵
۶- تأثیر فرایندهای تنازع بقا در سیاستگذاری راهبردی.....	۲۱۸
۷- اثر سیاستی سیستم‌های پیچیده در سیاستگذاری راهبردی.....	۲۱۹
۸- تأثیر سیاستی فضای آشوب در سیاستگذاری راهبردی.....	۲۲۰
۹- مراحل اثربخشی سیاستی در روند سیاستگذاری راهبردی.....	۲۲۲
۹-۱ تأثیر یادگیری بر اثربخشی سیاستی.....	۲۲۲
۹-۲ انتشار همگرایی در اثربخشی سیاستی.....	۲۲۴
۹-۳ حل معما در اثربخشی سیاستی.....	۲۲۵
۹-۴ ائتلاف و حامی‌سازی در اثربخشی سیاستی.....	۲۲۸
۱۰- یادگیری عملی و اجرایی در تأثیر سیاستی.....	۲۲۹

۲۳۳	فصل چهارم - سیاستگذاری راهبردی مصالحه و اجماع‌سازی
۲۳۳	۱- ارزش‌های راهبردی در رقابت‌های بین‌المللی
۲۳۵	۲- مصالحه و ارزش‌های راهبردی
۲۳۵	۳- بسته توافقی ارزش‌های راهبردی
۲۳۷	۴- ارزش‌های توافقی در فرایند مذاکرات چندجانبه
۲۳۸	۵- اجماع‌سازی و حل جمعی مسئله در بازتولید ارزش‌های راهبردی
۲۳۹	۶- نقش میانجی در تأمین ارزش‌های راهبردی کشورها
۲۴۰	۷- دستورکار بازتولید ارزش‌های راهبردی
۲۴۱	۱-۷ ویژگی دستورکار در بازتولید ارزش‌های راهبردی
۲۴۱	۲-۷ فرایند و کارگزاران تنظیم دستورکار بازتولید ارزش‌های راهبردی
۲۴۲	۳-۷ سازوکارهای تنظیم دستورکار بازتولید ارزش‌های راهبردی
۲۴۳	۴-۷ عوامل و کارگزاران تنظیم دستورکار ارزش‌های راهبردی
۲۴۵	۸- سیاستگذاری خلق ارزش‌های راهبردی
۲۴۷	۱-۸ بازنگری در روند بازتولید اهداف ارزشی
۲۴۸	۲-۸ فرایندهای اجماع‌سازی در بازنگری اهداف ارزشی
۲۴۹	۳-۸ متنوع‌سازی بازیگران در روند اهداف ارزشی
۲۵۱	فصل پنجم - سیاستگذاری راهبردی مدیریت منازعه
۲۵۱	۱- واقعیت‌های سیاسی و بین‌المللی منازعه و تهدیدها
۲۵۳	۲- الگوهای مدیریت منازعه در سیاستگذاری راهبردی
۲۵۳	۱-۲ الگوی دیپلماسی اجبار در فرایند مدیریت منازعه
۲۵۳	۲-۲ الگوی سیاست تهدید در فرایند مدیریت منازعه
۲۵۴	۳-۲ الگوی دیپلماسی سازش در فرایند مدیریت منازعه
۲۵۵	۴-۲ الگوی مصالحه در فرایند مدیریت منازعه
۲۵۵	۳- مذاکره و چانه‌زنی پرشدت در فرایند مدیریت منازعه
۲۵۶	۱-۳ نقش مذاکره و دیپلماسی در فرایند حل منازعه
۲۵۶	۲-۳ دیپلماسی منازعه و بازتولید ائتلاف‌های منطقه‌ای و بین‌المللی
۲۵۷	۳-۳ اهداف و نتایج چانه‌زنی در مدیریت حل منازعه
۲۵۸	۴- حل اختلافات و مدیریت منازعه از طریق گفت‌وگو و مباحثه

۲۵۹	۱-۴ نقش رسانه‌ها در مذاکره و چانه‌زنی.....
۲۶۰	۲-۴ نقش محیط و فرایندها در مذاکره و چانه‌زنی.....
۲۶۱	۵- حل اختلاف‌های هنجاری و ارزشی در مدیریت منازعه.....
۲۶۱	۱-۵ هنجارها و مدیریت منازعه در سیاستگذاری راهبردی.....
۲۶۲	۲-۵ مصالحه‌گرایی در مدیریت هنجاری منازعه.....
۲۶۳	۳-۵ رهیافت‌های چندمرحله‌ای چانه‌زنی هنجاری در مدیریت منازعه.....
۲۶۴	۶- چانه‌زنی سخت در مدیریت منازعه.....
۲۶۵	۱-۶ نقش چانه‌زنی سخت در حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلافات.....
۲۶۶	۲-۶ پیامدهای چانه‌زنی سخت در سیاست داخلی و خارجی.....
۲۶۶	۳-۶ فرایند و مراحل چانه‌زنی سخت در مدیریت منازعه.....
۲۶۷	۴-۶ ابزارها و سازوکارهای دیپلماسی سخت در مدیریت منازعه.....
۲۶۸	۵-۶ پیامدهای دیپلماسی سخت در سیاستگذاری راهبردی.....
۲۶۹	۷- بلوف و اجماع‌سازی در فرایند مدیریت منازعه.....
۲۶۹	۱-۷ بلوف راهبردی در مدیریت منازعه.....
۲۷۰	۲-۷ چالش‌های بلوف راهبردی در مدیریت منازعه.....
۲۷۱	۳-۷ اجماع‌سازی و ائتلاف راهبردی در مدیریت منازعه.....

فصل ششم - سیاستگذاری راهبردی عدم تقارن..... ۲۷۳

۲۷۳	۱- نشانه‌ها و چالش‌های عدم تقارن در سیاستگذاری راهبردی.....
۲۷۴	۱-۱ ریشه‌های تاریخی عدم تقارن در سیاستگذاری راهبردی.....
۲۷۴	۲-۱ موج‌های تقارن و عدم تقارن در سیاستگذاری راهبردی.....
۲۷۵	۲- چالش گروه‌های تروریستی در سیاستگذاری راهبردی عدم تقارن.....
۲۷۷	۱-۲ نشانه‌شناسی تروریسم در راهبرد عدم تقارن.....
۲۷۸	۲-۲ نقش‌یابی گروه‌های تروریستی در راهبرد عدم تقارن.....
۲۷۹	۳- سازوکارهای واکنش به تروریسم در راهبرد عدم تقارن.....
۲۷۹	۱-۳ رویکردهای کنش متقابل در برابر عدم تقارن تروریستی.....
۲۸۰	۲-۳ سازوکار هنجاری در واکنش به تروریسم در عدم تقارن.....
۲۸۰	۳-۳ نقش عوامل جغرافیایی در واکنش به عدم تقارن تروریستی.....
۲۸۲	۴- مقاومت در سیاستگذاری راهبردی عدم تقارن.....

۲۸۳	۱-۴ مناطق جغرافیایی مقاومت در نظام منطقه‌ای و جهانی
۲۸۴	۲-۴ کنترل خشونت در راهبرد عدم تقارن
۲۸۴	۳-۴ تشدید سازوکارهای خشونت‌آمیز در مقابله با کنشگران نامتقارن
۲۸۶	۵- مقابله با داعش و گروه‌های تروریستی ایدئولوژیک
۲۸۷	۵-۱ بی‌اثرسازی تاکتیک‌های خشونت‌آمیز گروه‌های تروریستی
۲۸۸	۵-۲ کنترل تهدید و جنگ عادلانه
۲۸۹	۵-۳ ابزارهای مقابله با گروه‌های تروریستی نامتقارن
۲۸۹	۶- فرایند تحول سازوکارهای عدم تقارن در سیاستگذاری راهبردی
۲۹۰	۶-۱ بازتولید فرهنگ تفاوت و نسبی‌گرایی در حوزه راهبردی
۲۹۱	۶-۲ گذار از الگوهای قوم‌گرایانه در کنترل عدم تقارن راهبردی

فصل هفتم - نشانه‌های کنش فرایندی فرسایش در سیاستگذاری راهبردی ۲۹۵

۲۹۶	۱- نشانه‌های فرسایش و ناپایداری در سیاستگذاری راهبردی
۲۹۷	۱-۱ کنترل موازنه و فرسایش از طریق جنگ
۲۹۸	۱-۲ الگوهای کاربرد جنگ در شرایط فرسایش و عدم موازنه
۲۹۹	۱-۳ کنترل فرسایش و موازنه از طریق جنگ‌های برق‌آسا
۳۰۰	۲- فضای فرسایش در سیاستگذاری راهبردی
۳۰۱	۲-۱ تحرک عملیاتی در راهبرد کنترل فرسایش
۳۰۲	۲-۲ نشانه‌های تاریخی تحرک عملیاتی در راهبرد کنترل فرسایش
۳۰۳	۲-۳ الگوی آمریکا در فرسایش قدرت بازیگران منطقه‌ای
۳۰۴	۳- کنترل فرسایش در سیاستگذاری راهبردی
۳۰۴	۳-۱ راهبرد فرسایش در حوزه‌های اجتماعی منازعه
۳۰۶	۳-۲ نقش زمان و مکان در راهبرد فرسایش
۳۰۸	۴- تحلیل عملیاتی راهبرد فرسایش
۳۰۹	۴-۱ کنترل سیاست و قدرت در راهبرد فرسایش
۳۰۹	۴-۲ کنش تاکتیکی در راهبرد فرسایش
۳۱۰	۴-۳ کنش تعاملی در راهبرد فرسایش
۳۱۲	۵- مدل‌های منازعه راهبرد فرسایش
۳۱۳	۵-۱ مدل دلبروک در سیاستگذاری راهبردی فرسایش؛ چانه‌زنی و دستاوردهای محدود

۳۱۴	۲-۵ مدل لیدل هارت در سیاستگذاری راهبردی فرسایش؛ جنگ ایستا با تأکید بر آتش پر قدرت
۳۱۵	۳-۵ مدل لوتواک در راهبرد فرسایش؛ جنگ پساقرمانی
۳۱۷	۶- کنترل منازعه و جنگ‌های فرسایشی
۳۱۸	۱-۶ تقارن و عدم تقارن در کنترل جنگ‌های فرسایشی
۳۱۹	۲-۶ تقسیم‌کار عملیاتی و تاکتیکی در کنترل جنگ‌های فرسایشی
۳۲۱	۳-۶ فرایندهای کنترل جنگ فرسایشی در ساختار دفاعی آمریکا

فصل هشتم - اجرا و عملیاتی‌سازی سیاستگذاری راهبردی فرسایش ۳۲۵

۳۲۵	۱- تنظیم و تبیین اهداف راهبردی فرسایش
۳۲۵	۱-۱ اهداف قابل اعتماد و غیرقابل اعتماد در راهبرد فرسایش
۳۲۶	۲-۱ اهداف پویا و ایستا در راهبرد فرسایش
۳۲۷	۳-۱ اهداف کنترل محور و نتیجه محور در راهبرد فرسایش
۳۲۸	۴-۱ اهداف ابزار محور و انگیزش محور در راهبرد فرسایش
۳۲۹	۲- سنجش مطلوبیت و کارآمدی در راهبرد فرسایش
۳۲۹	۱-۲ سنجش مطلوبیت تاکتیکی در فضای فرسایش
۳۳۰	۲-۲ سنجش مطلوبیت عملیاتی در راهبرد فرسایش
۳۳۱	۳-۲ ضریب مطلوبیت راهبرد فرسایش
۳۳۲	۴-۲ موازنه قدرت و سنجش مطلوبیت راهبرد فرسایش
۳۳۳	۵-۲ مطلوبیت و کارآمدی اقدامات پیشدستانه در راهبرد فرسایش
۳۳۴	۶-۲ مطلوبیت کنش تهاجمی در راهبرد فرسایش
۳۳۵	۳- عدم تقارن در راهبرد فرسایش
۳۳۵	۱-۳ عدم تقارن در ابزارهای دفاعی و عملیاتی
۳۳۶	۲-۳ قانون کنش راهبردی در جنگ‌های نامتقارن
۳۳۷	۳-۳ اخلاق منازعه در فضای عدم تقارن
۳۳۸	۴- کنش متقابل تعاملی در عملیاتی‌سازی راهبرد فرسایش
۳۳۸	۱-۴ ویژگی‌های کنش تعاملی در راهبرد فرسایش
۳۳۹	۲-۴ جهت‌گیری کنش تعاملی در راهبرد فرسایش
۳۴۰	۵- اجرای راهبرد فرسایش در شرایط صلح و جنگ
۳۴۱	۱-۵ کارگزاران راهبردی فرسایش

۳۴۲	۲-۵ نقش زمامداران و کارگزاران سیاسی در راهبرد فرسایش
۳۴۳	۶- تاکتیک‌های راهبرد فرسایش
۳۴۳	۱-۶ تاکتیک کنش مرحله‌ای در راهبرد فرسایش
۳۴۴	۲-۶ تاکتیک کنش تعاملی در راهبرد فرسایش
۳۴۵	۳-۶ تاکتیک کنش تهاجمی در راهبرد فرسایش
۳۴۶	۷- عملیاتی‌سازی نهادهای اجرای راهبرد فرسایش
۳۴۹	منابع
۳۵۹	نمایه

مقدمه

درک دقیق الگوهای تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در حوزه‌های راهبردی، به‌ویژه در امور امنیتی و دفاعی، مستلزم تبیین فرایندهای تاریخی، شناختی و الگویی سیاستگذاری راهبردی خواهد بود. در این اثر علمی تلاش شده است که مباحث نظری و عملی سیاستگذاری راهبردی در دو بخش و پانزده فصل واکاوی و تبیین علمی شود.

بررسی و درک مباحث پیچیده سیاستگذاری راهبردی، مستلزم شناخت دقیق و جامعی از مفاهیمی چون کنش سیاسی، عدم تقارن، مصالحه، اجماع، منازعه، فرسایش و ... است. این مفاهیم، از جمله نشانه‌هایی هستند که اثربخشی در حوزه‌های راهبردی، موکول به درک و تبیین صحیح آنهاست. شناخت فرایندهای سیاستگذاری راهبردی ماهیتی تاریخ‌مند دارد و مبتنی بر ملاحظات سازمانی و کارکردی است. همه کشورهای، به‌ویژه قدرت‌های بزرگ، سطح خاصی از الگوهای رفتار راهبردی را شکل و آن را زیربنای امنیت ملی خود قرار داده‌اند. در این بین، نقاط عطف و برهه‌های حساس تاریخی، تأثیر بارزی بر روندهای سیاست خارجی قدرت‌های بزرگ بر جای گذاشته‌اند. علاوه بر این، تحولات فناورانه و تغییر در شکل‌بندی‌های ساختار قدرت جهانی نیز در زمره عوامل تأثیرگذار بر روندهای شناختی و الگویی سیاستگذاری راهبردی هستند. نکته شایان توجه، رابطه متقابل و پیوند همه‌جانبه نقاط عطف تاریخی، با تحولات فناورانه و تغییرات ساختاری در نظام بین‌الملل است که در نهایت، الگوها و روندهای سیاستگذاری راهبردی را خلق کرده یا تحت تأثیر قرار داده‌اند؛ برای مثال، جنگ سرد را می‌توان نقطه عطف بنیادینی در چگونگی تبیین نشانه‌های دفاعی، امنیتی و راهبردی قلمداد کرد. چنین فرایندی نشان می‌دهد که الگوهای سیاستگذاری راهبردی تابعی از معادله قدرت، فناوری و ساختار نظام بین‌الملل هستند.

از آنجا که همواره سازوکارهای نظامی بر الگوی کنش کشورها تأثیرگذار بوده‌اند، تحولات فناورانه در تسلیحات و تجهیزات نظامی، از جمله عوامل بنیادین تغییر و دگرگونی در سیاستگذاری راهبردی قلمداد می‌شود. در روند تحولات ناشی از موج اول انقلاب فناورانه، بریتانیای کبیر توانست تغییرات بنیادینی در موازنه قدرت جهانی ایجاد کند. در نتیجه دستاوردهای انقلاب صنعتی، نیروی بخار در صنایع، اقتصاد و امور نظامی و راهبردهای امنیتی کشورها به کار گرفته شد. در این دوره سیاستگذاری راهبردی مبتنی بر قابلیت‌های ابزاری و صنعتی کشورها بود. موج دوم انقلاب فناورانه، تأثیر شگرفی بر شکل‌گیری قدرت نظامی بازیگرانی همچون آلمان و ژاپن بر جای گذاشت. به کمک دستاوردهای ناشی از موج دوم این انقلاب و موازنه جدید قدرت، ژاپن توانست بر روسیه غلبه کند. ظهور آمریکا در سیاست

جهانی نیز تحت تأثیر قابلیت‌های ابزاری و راهبردی این کشور، مبتنی بر دوره مزبور بود. همزمان با ظهور آرام آمریکا به‌عنوان بازیگر مهمی در ساختار قدرت جهانی، سیاستگذاری راهبردی از پیچیدگی و دگرگونی‌های فرانسوی برخوردار شد. مدیریت بحران را می‌توان نمادی از الگوهای سیاستگذاری راهبردی سال‌های پایانی موج دوم انقلاب فناوریانه دانست. جنگ سرد نیز تحت تأثیر موج سوم انقلاب تکنولوژیک پایان یافت. شوروی به مازاد قدرت آمریکا واقف شد و تمایلی برای ستیزش نظامی در عصر سلاح‌های هسته‌ای از خود بروز نداد. در این مقطع، پروستریکا^۱ را می‌توان نقطه عطفی در سنجش موازنه قدرت بازیگران سیاست بین‌الملل قلمداد کرد.

روندهای یادشده بیانگر این واقعیت‌اند که دوره‌های تحول در سیاستگذاری راهبردی، رابطه مستقیمی با سه مؤلفه «موج‌های انقلاب فناوریانه»، «ساختار نظام بین‌الملل» و «شکل‌بندی موازنه قدرت در حال تغییر» دارند.

سیاستگذاری راهبردی علاوه بر تحولات فناوریانه، فرایندهای تاریخی، شناختی و الگویی، تحت تأثیر فرهنگ راهبردی کشورها، به‌ویژه قدرت‌های بزرگ نیز قرار داشته است. همچون ابزار فناوریانه، فرهنگ سیاسی و ابزار قدرت، در زمره عوامل دگرگون‌کننده سیاست جهانی و الگوهای سیاستگذاری راهبردی کشورها محسوب می‌شوند. رابطه بین فناوری، ساختار و فرهنگ راهبردی کشورها، به‌عنوان عناصر محوری سیاستگذاری راهبردی، در سال‌های پس از جنگ سرد نیز ادامه یافت. در این دوره، مکتب رئالیسم، اصلی‌ترین رویکرد سیاستگذاری راهبردی برای تبیین معادله جنگ، صلح و امنیت محسوب می‌شد. گویی تاریخ مناسبات قدرت در اروپای سده نوزدهم بازساخت شده، موازنه قدرت به محور اصلی رقابت قدرت‌های بزرگ، به‌ویژه آمریکا و شوروی تبدیل شده است.

در سال‌های پس از جنگ سرد، روندهای سیاستگذاری راهبردی بر اساس مفهوم «امنیت ملی» تبیین شد. البته اصطلاح امنیت ملی پس از جنگ جهانی دوم به تدریج رواج یافته بود. بر اساس این مفهوم، هر یک از دو قدرت بزرگ جهانی، ائتلاف‌هایی را برای افزایش قدرت خود شکل دادند که به ظهور پیمان آتلانتیک شمالی^۲ موسوم به ناتو و همچنین پیمان ورشو^۳ منجر شد. در چنین فرایندی، رابطه متقابل بین سیاستگذاری راهبردی و ضرورت‌هایی همانند منافع ملی و امنیت ملی، حالت فزاینده و برجسته‌ای به خود گرفت. امنیت ملی به‌عنوان یک مفهوم یا نماد، مقبولیت عام یافت و به‌منزله بخش مهمی از زیرساخت‌های سیاستگذاری راهبردی کشورها قرار گرفت. در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، بین مفاهیمی مانند سیاست قدرت، منافع ملی و سیاستگذاری راهبردی رابطه درهم‌تنیده‌ای

1- Perestroika

2- North Atlantic Treaty Organization (NATO)

3- Warsaw Treaty Organization-WTO, Warsaw Pact

برقرار شده بود. در دوران پیش از جنگ، امنیت برای مردم و رهبران آمریکا بیشتر معنای اقتصادی داشت؛ در حالی که در سال‌های پس از آن، با نشانه‌هایی از قدرت نظامی و امنیت موسع پیوند یافت. در چنین فرایندی بود که سیاستگذاری راهبردی و الگوی رفتار امنیتی کشورهای اروپایی نیز، مشابهت بیشتری با سازوکارهای سیاستگذاری راهبردی آمریکا پیدا کرد.

در اروپای سدهٔ هجدهم و نوزدهم و دورهٔ سنتی امنیت‌سازی، عمدتاً معادلهٔ قدرت، ماهیت نظامی داشت، اما از سال‌های دههٔ ۱۹۵۰ به بعد، جهت‌گیری و الگوی سیاستگذاری راهبردی و پی‌جویی امنیت توسط کشورهای مختلف، ماهیتی چندجانبه به خود گرفت و بر نهادهای به‌نسبت پایدار مبتنی شد. در این دوره بود که نگرش موسع به سیاستگذاری راهبردی، تحت تأثیر فضای فرارفتارگرایی نیز ایجاد شد. فرارفتارگرایی، حوزه‌های شناختی سیاستگذاری راهبردی را تحت تأثیر مؤلفه‌های اثباتی، فرهنگی و هنجاری قرار داد. نشانه‌هایی همانند «فرهنگ راهبردی»، «مواضع راهبردی بازیگران» و «ساختار سیاسی کشورها» نقش مؤثری در تنظیم فرایندهای سیاستگذاری راهبردی ایفا کردند. در این دوره، هرگونه سیاستگذاری راهبردی تابعی از مؤلفه‌های تصمیم‌گیری تلقی می‌شد. نظریه پردازانی چون «توماس برگر»^۱ در مطالعات خود به این جمع‌بندی رسیدند که فرهنگ در فضای تاریخی بازتولید می‌شود. تکانه‌های بزرگ تاریخی، ایدئولوژیک و تکنولوژیک، محورهای اصلی دگرگونی در روندهای سیاستگذاری راهبردی را شکل خواهند داد.

روندهای شناختی و الگویی سیاستگذاری راهبردی نشان می‌دهد که بخش مهمی از سیاستگذاری راهبردی کشورها در سال‌های پس از جنگ سرد، بر اساس نشانه‌ها و موضوعات قوم‌مداران شکل گرفته که بیانگر نقش مؤثر مؤلفه‌های هویتی و فرهنگی در تصمیم‌گیری سیاسی و امنیتی و تنظیم سیاستگذاری راهبردی در دورهٔ اخیر است. در این دوره، رهیافت‌های پست‌مدرن بر الگوهای واقع‌گرایانه و لیبرالیستی غلبه کردند. حتی در سدهٔ بیست‌ویکم، موضوع فرهنگ راهبردی به حوزه‌های تاریخ نظامی، تصمیم‌گیری، سیاستگذاری و آینده‌پژوهی تسری یافته است.

مؤلفه‌های شناختی سیاستگذاری راهبردی، در سال‌های پس از جنگ سرد تنوع بیشتری یافته‌اند. نگرش نئوکانتی «مایکل دوئل»^۲ دربارهٔ موضوعات سیاستگذاری راهبردی، سازگارترین جهان‌بینی با مفاهیم فرهنگ راهبردی و شیوه‌های ملی جنگیدن را دارد. او تلاشی برای به چالش کشیدن فرهنگ‌گرایی در سیاستگذاری راهبردی نکرد، اما در سال‌های پایان سدهٔ بیستم تصدیق کرد که واقع‌گرایی، تحت تأثیر قالب‌های نئولیبرال، تبیین‌کنندهٔ جدید سیاست بین‌الملل خواهد بود. بر این اساس، موج‌های جدید سیاستگذاری راهبردی تحت تأثیر قالب‌های نشانه‌ای و معنایی شکل گرفت.

1- Thomas U. Berger

2- Michael W. Doyle

چنین روندی سردرگمی‌های سیاسی جدیدی را به وجود آورد که بر نشانه‌های کنش‌الگویی سیاستگذاری راهبردی تأثیر گذاشت. علت اصلی ظهور موج‌های جدید، در نشانه‌های عصر اطلاعات قابل جست‌وجو است؛ مانند نماد و نموده‌های جهانی شدن، تراکم زمان و درهم‌تنیدگی منافع و امنیت بازیگران. در این عصر روندهای سیاسی، سیاست خارجی و امنیت‌سازی کشورها تابعی از اقتصاد و امنیت اطلاعات محور بوده است و بازیگران در وضعیت و شرایط تهدید و غافلگیری قرار گرفته‌اند.

یکی از موضوعات اصلی سیاستگذاری راهبردی در عصر جهانی شدن، «تنظیم معادله قدرت» است. معادله قدرت در حوزه و ساختار داخلی کشورها، بر نشانه‌هایی از «حکمرانی خوب»^۱ و «حکمرانی جهانی»^۲ استوار است و چارچوب‌های سیاستگذاری راهبردی را براساس ضرورت‌های انسجام داخلی تعیین می‌کند. بنابراین مفاهیمی مانند حکمرانی خوب، مبتنی بر نشانه‌هایی از «شفاف‌سازی»، «پاسخگویی»، «مشارکت» و «اثربخشی» خواهد بود. در حوزه نظام جهانی نیز موضوع حکمرانی جهانی به مفهوم نشانه‌هایی از «امنیت»، «رفاه»، «عدالت» و «ارتباطات» است. معادله قدرت و سیاستگذاری راهبردی در سیاستگذاری راهبردی عصر حاضر، از این جنبه اهمیت دارد که رابطه مستقیمی با امنیت، رفاه و الگوی کنش همکاری جویانه بازیگران دارد. در مقابل، سیاستگذاری نئوناسیونالیستی مبتنی بر دموکراسی تقلیل‌یافته، با امنیت، رفاه و صلح فراگیر جهانی رابطه معکوس دارد.

ظهور دونالد ترامپ، نشانه‌هایی از «دموکراسی تقلیل‌یافته»^۳ را در سیاستگذاری راهبردی منعکس می‌کند. دموکراسی تقلیل‌یابنده با نشانه‌هایی از ناسیونالیسم راهبردی پیوند دارد. ناسیونالیسم راهبردی هم‌اکنون در کشورهای آمریکا، روسیه، انگلیس، ترکیه، برزیل و فرانسه انعکاس بیشتری یافته است. چنین موجی با روندهای جهانی شدن تعارض دارد و واکنشی منفی نسبت به موج‌های ادغام اقتصاد و فرهنگ در فضای جهانی شدن محسوب می‌شود. این امر مشکلات جدیدی را در فضای سیاستگذاری راهبردی ایجاد می‌کند. ویژگی‌های این عارضه جدید را می‌توان در موضوعات پرمناقشه‌ای جست که از زمان به قدرت رسیدن ترامپ در روابط اقتصادی، امنیتی و سیاست خارجی آمریکا انعکاس بیشتری یافته است.

واقعیات جدید سیاستگذاری راهبردی، الگوهای جدیدی را برای بهینه‌سازی قدرت به کشورها تجویز می‌کند. بر این اساس، هر الگوی سیاستگذاری که کشورها در پیش بگیرند، هزینه‌های خاصی را به آنها تحمیل خواهد کرد. در فرایندهای سیاستگذاری راهبردی جدید، اقتصاد سیاسی بین‌الملل، تابعی از الگوهای رفتاری و قواعد حاکم بر مناسبات قدرت‌های بزرگ است. چنین رویکردی به این

1- Good Governance

2- Global governance or world governance

3- Diminished democracy

مقدمه □ غ

مفهوم است که نشانه‌های جدیدی از نقش‌یابی عوامل اقتصادی و سیاست جهانی در سیاستگذاری راهبردی در حال ظهورند.

با توجه به ماهیت پویا، درهم‌تنیده و رقابتی ساختار قدرت جهانی، می‌توان نتیجه گرفت که هرگونه سیاستگذاری راهبردی، نیازمند شناخت الگوهای کنش سایر بازیگران در فضای رقابت و تهدید خواهد بود. از آنجا که بازیگران نظام جهانی در فضای رقابت‌های پایان‌ناپذیر قرار دارند؛ نسبت به الگوی رفتاری سایر کشورها واکنش نشان می‌دهند. تحلیل ویژگی‌های نظام جهانی جدید، مبین این واقعیت است که امکان در پیش گرفتن سیاست‌های یک‌سویه به‌طور کامل محدود شده است؛ حتی قدرت‌های بزرگ و شرکت‌های چندملیتی قادر نخواهند بود از تمامی ابزارهای خود برای اثرگذاری یک‌سویه بر اقتصاد و سیاست جهانی استفاده کنند.

روندهای جدید سیاستگذاری راهبردی، تفاوت‌های الگویی و سازمانی با دوران پیشین دارد. در این فضای جدید، نهادهای مالی و اطلاعاتی، نقش تعیین‌کننده‌تری در روندهای سیاستگذاری راهبردی قدرت‌های بزرگ ایفا می‌کنند. نشانه‌هایی از جنگ سایبری، واقعیت رقابت بازیگران در عصر جدید را منعکس می‌کند. همچنین سیاست تحریم ایران و جریمه سنگین شرکت‌هایی که تحریم‌های اقتصادی آمریکا را نادیده گرفته‌اند، از جمله نشانه‌های واقعیت جدیدی است که مبتنی بر سیاستگذاری راهبردی قدرت‌های بزرگ، همانند ایالات متحده آمریکا در شرایط «مدیریت ابهام» اتخاذ شده است.